

INGRID LUND-ANDERSEN
IRENE NØRGAARD

FAMILIE RET

JURIST- OG
ØKONOMFORBUNDETS FORLAG

*FAMILIE
RET*

1. udgave, 1. oplag

© 2009 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af
eller kopiering fra denne bog eller dele heraf
er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt
uden forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan.

Omslag: Bo Helsted
Tryk: Narayana Press, Gylling
Indbinding: Damm's Forlagsbogbinderi, Randers

Printed in Denmark 2009
ISBN 978-87-574-1466-0

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Lyngbyvej 17
Postboks 2702
2100 København Ø

Telefon: 39 13 55 00
Telefax: 39 13 55 55
e-mail: forlag@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

Forord til 1. udgave

Med bogen *Familieret* har det været hensigten at tilvejebringe et ajourført undervisningsgrundlag i faget familieret på universitetsniveau. Som følge af en omlægning af jurastudiet på Århus Universitet i efteråret 2008 skal der nu på bacheloruddannelsen alene undervises i familieret på 1. semester. Skriftlig eksamen i fagene familie- og arveret finder således sted efter blot et semesterstudium.

Det familieretlige pensum er reduceret meget betydeligt i de senere år, herunder i forbindelse med den seneste omlægning af studiet. Endvidere undervises der ikke mere sideløbende i formueretlige fag, som hidtil har understøttet forståelsen af familieformueretten, men alene i statsforfatningsret.

Denne bog tager højde for de ændringer, der er sket med faget familieret. Bogen har *Familieret 2003*, hvor vi begge var medforfattere, som sit forlæg, men er nu omarbejdet til en væsentlig slankere udgave. Der er primært tale om en lærebog, der i sit emnevalg er afpasset efter det gældende pensum i familieret på 1. år ved Århus Universitet. Bogen vil dog også være anvendelig for praktikere. Dels foretages en grundig gennemgang og ajourføring af de centrale familieretlige regler, dels henvises løbende til relevant litteratur og dompraksis. Bogen kan derfor bruges som et supplement til *Familieret 2003*.

Det fremgår af indholdsoversigten og kapiteloverskrifterne, hvilke kapitler hver forfatter er ansvarlig for.

Manuskriptet til bogen er afleveret i begyndelsen af juni 2009.

Århus, maj 2009

Ingrid Lund-Andersen   Irene Nørgaard

Indholdsoversigt

<i>Kapitel 1:</i>	Retsforholdet mellem forældre og børn <i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	27
<i>Kapitel 2:</i>	Ægteskabets indgåelse og registreret partnerskab <i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	61
<i>Kapitel 3:</i>	Separations- og skilsmissegrunde <i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	67
<i>Kapitel 4:</i>	Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, vilkår m.v. <i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	79
<i>Kapitel 5:</i>	Ændring af aftaler <i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	101
<i>Kapitel 6:</i>	Familieformueretten og den legale formueordning <i>af Irene Nørgaard</i>	107
<i>Kapitel 7:</i>	Særeje og ægtepagter <i>af Irene Nørgaard</i>	135
<i>Kapitel 8:</i>	Begrænsninger i rådigheden <i>af Irene Nørgaard</i>	183
<i>Kapitel 9:</i>	Hæftelse <i>af Ingrid Lund-Andersen</i>	207
<i>Kapitel 10:</i>	Gaver og aftaler mellem ægtefæller <i>af Irene Nørgaard</i>	219
<i>Kapitel 11:</i>	Formueoverførsler mellem ægtefæller <i>af Irene Nørgaard</i>	235

Indholdsoversigt

<i>Kapitel 12:</i>	Indledning om skifte af Irene Nørgaard.....	253
<i>Kapitel 13:</i>	Kapitel VI-skiftets aktiver og passiver af Irene Nørgaard.....	261
<i>Kapitel 14:</i>	Den kvantitative deling af Irene Nørgaard.....	281
<i>Kapitel 15:</i>	Den kvalitative deling af aktiverne af Irene Nørgaard.....	293
<i>Kapitel 16:</i>	Rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, jf. RVL § 15, stk. 2 af Irene Nørgaard.....	305
<i>Kapitel 17:</i>	Samlivsforhold af Ingrid Lund-Andersen	321

Indholdsfortegnelse

Føroord til 1. udgave	5
Kapitel 1. Retsforholdet mellem forældre og børn	27
1. Udviklingslinjer i børns retsstilling	27
2. Faderskab	28
2.1. Registrering af faderskab	29
2.1.1. Ægtemanden registreres som far	29
2.1.2. Samleveren/partneren registreres som far	30
2.2. Anerkendelse af faderskabet ved statsforvaltningen	30
2.3. Nærmere om faderskabssagens behandling ved statsforvaltningen	31
2.3.1. Grundprincipper	31
2.3.2. Faderskabssagens parter. Søgsmålsret	32
2.3.3. Morens oplysningspligt	32
2.3.4. Bevismidler under en faderskabssag i statsforvaltningen	33
2.3.5. Statsforvaltningen videresender sagen til retten	34
2.4. Faderskabssagernes behandling ved retten	34
2.5. Indsigelse mod en foretagen registrering eller anerkendelse af faderskab	35
2.6. Genoptagelse	35
3. Adoption	36
3.1. Betingelser for adoption	36
3.2. Retsvirkninger af adoption	38
3.3. Ophævelse af adoption	38
4. Forældremyndighed, barnets bopæl og samvær	39
4.1. Hvem tilkommer forældremyndigheden?	40
4.1.1. Børn af ægtefæller	40
4.1.2. Børn af forældre, der ikke er gift med hinanden	41
4.1.3. Automatisk fælles forældremyndighed	41
4.1.4. Aftalt fælles forældremyndighed	41

4.1.5.	»Deleforældreordning«	41
4.1.6.	Ophør af fælles forældremyndighed	42
4.1.6.1.	Aftale om forældremyndighedens placering	42
4.1.6.2.	Afgørelse om forældremyndighed	42
4.1.6.2.1.	Fordeling af forældremyndighed ved rettens afgørelse	43
4.1.6.2.2.	Midlertidige afgørelser om forældremyndighed	45
4.1.7.	Overførsel af forældremyndighed	45
4.1.7.1.	Overførsel af forældremyndigheden ved aftale	45
4.1.8.	Den ene eller begge forældremyndighedsindehaveres død	46
4.2.	Barnets bopæl og varsling	48
4.3.	Samvær, anden kontakt m.v.	49
4.4.	Inddragelse af barnet	53
5.	Børns forsørgelse	54
5.1.	Børnebidrag	55
5.1.1.	Om retten til at kræve bidrag fastsat og om de kompetente myndigheder	55
5.1.2.	Hvem tilkommer bidraget?	55
5.1.3.	Nærmere om bidragspligten	55
5.1.4.	Bidragets størrelse	56
5.2.	Om ændring af bidrag	58
5.2.1.	Fastsatte bidrag	58
5.2.2.	Aftalte bidrag	58
5.3.	Forskudsvis udbetaling af bidrag	59
Kapitel 2. Ægteskabs indgåelse og registrering af partnerskab		61
1.	Forlovelse	61
2.	Ægteskabsbetingelser	62
3.	Prøvelse	63
4.	Vielse	64
5.	Omstødelse	65
6.	Registrering af partnerskab	65
Kapitel 3. Separations- og skilsmissegrundene		67
1.	Indledning	67
2.	Separation	68
2.1.	Ægteskabslovens § 29. Ensidig ret til separation	68
2.2.	Bortfald af separation	68
2.3.	Retsvirkninger af separationens bortfald	71

3.1.1.	Skilsmissegrundene	72
3.1.	Skilsmisse på grundlag af 1 års separation	72
3.2.	Skilsmisse på grundlag af enighed efter 6 måneders separation	73
3.3.	Utroskab	73
3.4.	Skilsmissegrundene i øvrigt	75
3.4.1.	2 års adskillelse	75
3.4.2.	Vold	76
3.4.3.	Bigami	77
3.4.4.	Børnebortførelse	77
Kapitel 4. Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, vilkår m.v.		79
1.	Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse	79
1.1.	Sagens anlæg	79
1.2.	Betingelser for at få separation eller skilsmisse ved bevilling ..	80
1.3.	Ægteskabslovens § 45	80
1.4.	Vilkårsforhandling	81
1.5.	Afslutning af en separations- eller skilsmissesag ved statsforvaltningen og indbringelse af sagen for retten	82
2.	Ægtefællebidrag	83
2.1.	Bidragspligt og varighed	84
2.1.1.	Bidragspligt	84
2.1.2.	Ingen bidragspligt	85
2.1.3.	Bidragspligtens varighed	86
2.2.	Bidragets størrelse	86
2.3.	Bortfald af bidrag	89
2.4.	Ændring af afgørelser om bidrag	89
2.5.	Ændring af aftalte bidrag	91
3.	Retten til lejligheden efter separation og skilsmisse	91
3.1.	Retten til en lejet lejlighed i en privat udlejningsejendom	92
3.1.1.	Fortsættelse af lejemålet ved separation eller skilsmisse, ÆL § 55, stk. 1, jf. LL § 77	92
3.1.2.	Retten til lejligheden ved samlivsophævelse	95
4.	Beløb i henhold til ægteskabslovens § 56	95
4.1.	Anvendelse af ÆL § 56 i praksis	96
4.2.	Ændring af aftaler eller afgørelser om § 56-godtgørelse	99

Kapitel 5. Ændring af aftaler om vilkår m.v.	101
1. Indledning	101
2. Ændring af »vilkårsaftaler« i h.t. ÆL § 58	102
Kapitel 6. Familieformueretten og den legale formueordning	107
1. Familieformueretten	107
2. Den legale formueordning	109
2.1. Indledning	109
2.2. Formuefællesskab (fælleseje)	110
3. Særrådighedsprincippet og særhæftelsesprincippet	113
4. Modifikationer i særrådighedsprincippet	115
4.1. Beskyttelsesregler m.v. ved fælleseje	115
4.1.1. De kvalitative beskyttelsesregler	115
4.1.2. De kvantitative beskyttelsesregler	117
4.2. Beskyttelsesregler ved særeje	117
5. Modifikationer i særhæftelsesprincippet	118
6. Afgrænsning mellem ægtefællernes formuer	119
6.1. Indledning	119
6.2. Hvilke faktorer er bestemmende for, om et aktiv anses for at tilhøre manden eller hustruen?	121
6.3. Særligt om sameje mellem ægtefæller	131
6.4. Retsvirkninger af sameje	133
Kapitel 7. Særeje og ægtepagter	135
1. Hovedprincipperne om særeje	135
2. Kort om særejereformens indhold og tilblivelse	137
3. Udgangspunktet for fortolkningen af aftalefrihedens grænser	138
4. Særeje ved ægtepagt. RVL § 28's opbygning – aftalefrihedens grænser	139
4.1. Fuldstændigt særeje	139
4.2. Særejet skal kun gælde på separations- og skilsmissexifte: Skilsmissexæreje	140
4.3. Særejet skal kun gælde »en del« af formuen – genstandsbestemt særeje og brøkdelsæreje. Anpartssæreje og sum-særeje. Fremtidige erhvervelser	142
4.3.1. Genstandsbestemt særeje	142
4.3.2. Brøkdelsæreje	142
4.3.3. Sumsæreje (og sumfælleseje) og anpartssæreje	144

4.3.4. Pristalsregulering og forrentning af sumsæreje, »lån« mellem en ægtefælles særeje og samme ægtefælles fælleseje/uskiftet bo, værdistigninger på et aktiv	147
14. Særejet skal kun gælde tidsbegrænset	147
15. Særeje alene med henblik på en af ægtefællernes død – »kombinationssæreje«	148
16. Kun den ene ægtefælles formue	149
17. Gæld	150
18. Surrogationsprincippet i RVL § 28, stk. 3 – herunder sammenblanding af midler fra forskellige formuearter i samme aktiv	151
18.1. Surrogationsprincippet	151
18.2. Sammenblanding af midler fra forskellige formuearter i samme aktiv	153
19. Fremtidige erhvervelser – indtægter, arv og gave m.v.	154
19.1. Indtægter	154
19.2. Arv, gave, forsikringssummer m.v.	155
20. Tredjemandsbestemt særeje og fælleseje	155
21. Særeje ved gave	156
22. Særeje ved arv	157
23. Særeje ved begunstigelsesbestemmelser i forsikrings- og opsparingsordninger	157
24. Særeje ved båndlagt arv og gave	158
25. Begrænsninger i ægtefællernes adgang til at fastlægge formueordningen i deres ægteskab som følge af tredjemandsbestemmelse	158
26. Gavesalg	159
6. Særeje ved bosonding og separation	163
6.1. Særeje ved bosonding	163
6.2. »Særeje« ved separation	163
7. Ophør af særeje	164
8. Fortolknings- og overgangsregler	165
9. Formueordningernes præceptivitet	167
10. Virkningen af helt eller delvis ulovlige aftaler om formueordningen	169
10.1. Ægtefæller har i en ægtepagt aftalt noget, der ikke er tilladt	169
10.2. Ægtepagten er suppleret med en formløs tillægsaftale	173
10.3. Ugyltige aftaler der vedstås	176

11. Ægtepagter	176
11.1. Skriftlighed og underskrift	177
11.2. Godkendelse	177
11.3. Tinglysning	178
Kapitel 8. Begrænsninger i rådigheden	183
1. Indledning	183
1.1. RVL § 17	183
1.2. Bosondring	184
1.3. Vederlagskrav	186
2. Samtykkereglerne i RVL §§ 18 og 19	194
2.1. Generelt om reglerens grundelse og afgrænsning	194
2.2. Hvilke ejendomme er omfattet af RVL § 18?	195
2.2.1. Fast ejendom, der tjener til familiens bolig	195
2.2.2. Fast ejendom, hvortil ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet ...	196
2.3. Hvilket løse er omfattet af RVL § 19?	197
2.4. Hvilke dispositioner omfattes af RVL §§ 18 og 19?	198
2.5. Den tidsmæssige udstrækning af samtykkekravet	199
2.6. Nærmere om samtykket	200
2.7. Omstødelse af dispositioner foretaget uden samtykke	202
2.7.1. Almindelige betingelser for omstødelse. Bevis- spørgsmål	202
2.7.2. Fristerne for sagsanlæg	203
2.8. Tilladelse til salg trods ægtefællens nægtelse, RVL § 20	204
3. Ægtefællesamtykke til dispositioner over lejemål	204
Kapitel 9. Hæftelse for den anden ægtefælles dispositioner m.v.	207
1. Dispositioner der pådrager den anden ægtefælle et gældsansvar – den indbyrdes fordeling af gæld	207
1.1. »Husholdningsfuldmagten« i RVL § 11	208
1.1.1. Legitimationsreglen i forhold til ægtefællernes indbyrdes underholdspligt m.v.	208
1.1.2. Reglens historiske og aktuelle formål	208
1.1.3. Hvilke indkøb er omfattet?	209
1.1.4. Optagelse af pengelån	213
1.1.5. Formodningsreglen i RVL § 11	213
1.1.6. Tidspunktet for indkøbet	213
1.2. Fælleshæftelse som følge af formueretlige regler	214
1.3. Fordeling af gæld i ægtefællers indbyrdes forhold	214

Den ene over den anden ægtefælles aktiver	216
1.1. Almindelige fuldmagtstilfælde	216
1.2. Den legale fuldmagt i RVL § 13	216
1.3. Ægtefællen er under værgemål	217
1.4. Legitimationsreglen i RVL § 14	217
Kapitel 10. Gaver og aftaler mellem ægtefæller	219
1. Aftaler mellem ægtefæller	219
1.1. Indledning	219
1.2. Karakteristik og systematik	220
1.3. RVL § 29 og begrænsninger i ægtefællers aftalefrihed	220
2. Gaver mellem ægtefæller	221
2.1. RVL § 30. Indledende bemærkninger	221
2.2. Undtagelser fra ægtepagtskravet	223
2.2.1. Sædvanlige gaver	224
2.2.2. »Gaver, som består i livsforsikring, overlevelsese- rente eller lignende forsørgelse, som sikres den anden ægtefælle«	224
2.2.3. RVL § 31 »Tantiemereglens«	224
2.3. RVL § 30, stk. 2	226
2.4. Bevisbyrdereglen i RVL § 32	226
2.5. RVL § 33	227
2.6. Omstødelse af gaver	230
2.7. Ugyldige gaver	231
2.8. Generelt om gaveoverdragelser	233
Kapitel 11. Formueoverførsler mellem ægtefæller	235
1. Generelt om formueoverførsler mellem ægtefæller	235
1.1. RVL § 2 og dens betydning for den retlige kvalifikation af overførsler mellem ægtefæller	236
1.1.1. Forsørgelseskrav mellem ægtefæller under samlivet	236
1.1.2. RVL § 2's betydning for den retlige kvalifikation af overførsler mellem ægtefæller	238
1.1.2.1. Overførsler mellem ægtefæller – løbende eller enkeltstående, kun en vej eller led i samlet ordning .	238
1.1.2.2. Særlig om kreditorernes stilling ved illoyale arrangementer	244
1.1.3. Forsørgelseskrav efter samlivsophævelse, RVL § 6	249

Kapitel 12. Indledning om skifte	253
1. Indledende bemærkninger	253
2. Offentligt skifte sammenlignet med privat skifte	254
2.1. Skifteafgift, fri proces og retshjælp	255
2.2. Retsafgørelse af enkeltspørgsmål – FSKL § 81, jf. § 76	256
3. Offentligt skifte i henhold til reglerne i FSKL kapitel VI	256
3.1. Rådigheden under skiftet	257
3.3. Hovedprincipperne for et offentligt skifte	258
Kapitel 13. Kapitel VI-skiftets aktiver og passiver	261
1. Indledning	261
2. Skæringstidspunkt	262
3. Skæringstidspunkt og boopgørelsestidspunkt	264
4. Hvilket tidspunkts værdi – indtægter og udgifter	266
5. Kun passiver, der hører til bodelene	270
6. Krav, som begge ægtefæller hæfter for – FSKL § 65 a	274
7. Krav mellem ægtefællerne indbyrdes	275
8. Kreditorerne indkaldes ikke under skiftet	278
Kapitel 14. Den kvantitative deling	281
1. Hovedreglen om lighedeling	281
2. Vederlagskrav	282
3. Undtagelser fra hovedreglen om lighedeling	284
3.1. Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – FSKL § 68 a	284
3.2. Forlods udtagelse ved skifte i anledning af et ægteskabs omstødelse – FSKL § 69	286
3.3. Skævdeling, fordi lighedeling ville være åbenbart urimelig – FSKL § 69 a	288
3.4. Små boer – FSKL § 70	291
Kapitel 15. Den kvalitative fordeling af aktiverne	293
1. Indledning	293
2. Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – FSKL § 68 a	293
3. Hovedreglen i FSKL § 70 a, stk. 1, og stk. 2, 1. pkt.	294
4. Krydsende udtagelsesret – FSKL § 70 a, stk. 2, 2. pkt., nr. 1-5	295
4.1. Fast ejendom – familiens bolig	296
4.2. Fast ejendom – familiens sommerbolig	299
4.3. Erhvervsvirksomhed	300

4.4. Arbejdsredskaber og andet erhvervsløse	300
4.5. Bolig	301
4.6. Erhvervsret og mulighed for henstand – FSKL § 70 b	301
4.7. Afhandelse af fællesboets aktiver	302
Kapitel 16. Rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, jf. retsvirkningslovens § 15, stk. 2	305
1. Generelt om RVL § 15, stk. 2	305
1.1. Personrettigheder	306
1.1.1. De nærmere regler i RVL §§ 16 b-16 h	307
1.1.1.1. Rimelige ordninger	307
1.1.1.2. Kortvarige ægteskaber	309
1.1.1.3. Fællesskabskompensation og rimelighedskompensation	309
1.1.2. Lov om bevarelse af ret til ægtefællepension	310
1.1.2.1. Kollektivt beregnede ægtefællepensioner omfattet af ÆPL	311
1.1.2.1.1. Flere berettigede – delingsregler	313
1.1.2.1.2. Individuelle overlevelserefter	314
1.1.3. Livsforsikringer uden fradragsret	315
1.2. Personskadeerstatninger	316
1.2.1. Biblioteksafgift	318
1.2.2. Samrøbet for/indtægter af § 15, stk. 2-rettigheder	319
Kapitel 17. Samlivsforhold	321
1. Almindelige synspunkter	321
2. Underholdet	324
3. Formuedeling	325
3.1. Formueforholdet mellem samlevende	325
3.2. Aftaler	325
3.3. Indbyrdes krav	327
3.3.1. Særligt om kompensationskrav	329
4. Retten til lejligheden ved samlivsophævelse	334
Domsregister	337
Lovregister	345
Stikordsregister	351